

Юлія БАЙЛО,

orcid.org/0000-0003-1491-1254

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри практики англійської мови

Рівненського державного гуманітарного університету

(Рівне, Україна) *yuliia.bailo@rshu.edu.ua*

Марина БОГАЧИК,

orcid.org/0000-0001-8063-990

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри практики англійської мови

Рівненського державного гуманітарного університету,

(Рівне, Україна) *marina.bogachik@gmail.com*

ОСНОВНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОСИСТЕМ ТА ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ НОВИХ ТЕРМІНІВ

У статті досліджуються основні передумови формування терміносистем та визначаються джерела формування нових термінів. Аналізуються наявні дефініції понять «фахова мова», «термін», «термінологія», «терміносистема». Визначено, що формування будь-якої терміносистеми зумовлене двома основними передумовами: екстралінгвістичними, які спричинені потребою в лінгвістичному номінуванні поняття певної сфери знань або діяльності, та лінгвістичними, які пов'язані з різноманіттям понятійних відношень, що передаються термінологічними сполученнями. Серед лінгвістичних стимулів утворення нових слів найважливішим є тяжіння до мовної економії та семантичної регулярності. Основним джерелом формування нових наукових термінів є: 1) наявні логіко-філософські та математичні терміносистеми; 2) термінології нових сфер знань та сфер діяльності людини; 3) загальноовживана лексика. У формуванні термінів взаємодіють два процеси: термінопородження та закріплення нового терміна у відповідній фаховій мові або у загальноовживаній лексичній. Основними процесами зміни обсягу значення лексичних одиниць є термінологізація, детермінологізація та транстермінологізація. У процесі термінологізації загальноовживаного слова відбувається конкретизація його значення, детермінологізація – його симпліфікація, транстермінологізація – перенесення готового терміна. Переосмислення значення в цьому разі зумовлене асоціативно-метафоричним перетворенням семантики конкретного слова-терміна. У цих процесах активну участь бере метафоризація, відбувається повне або часткове переосмислення вихідного значення, що впливає на конотативну забарвленість та експресивний характер лексем. Визначено, що метафорична номінація лежить в основі розвитку синонімічних засобів, появи нових значень і лексико-семантичних варіацій, створення полісемії, розвитку термінологічних систем.

Ключові слова: термін, термінологія, терміносистема, фахова мова.

Iuliia BAILO,

orcid.org/0000-0003-1491-1254

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the English Language Practice Department

Rivne State University of the Humanities

(Rivne, Ukraine) *yuliia.bailo@rshu.edu.ua*

Maryna BOGACHUK,

orcid.org/0000-0001-8063-990

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the English Language Practice Department

Rivne State University of the Humanities

Rivne (Ukraine) *marina.bogachik@gmail.com*

BACKGROUND CAUSE OF FORMING TERMINOSYSTEM AND SOURCES OF FORMING NEW TERMS

The article deals with basic background causes of the terminological systems developing and the main sources of new terms creation are investigated. The existing definitions of concepts: professional language, term, terminology, terminology systems are analyzed. It has been distinguished that the formation of any terminological system is determined

by two main factors: extralinguistic, which are provided by the need for linguistic nomination of the concept of a particular field of knowledge or career field and linguistic, which are related to the variety of conceptual relations and reproduced by terminological combinations.

Among the linguistic motivations for the formation of new words, the most important are the tendency to linguistic economy and semantic regularity. The main source of new scientific terms formation are: 1) existing logical-philosophical and mathematical terminological systems; 2) terminology of new areas of knowledge and areas of human activity; 3) common vocabulary. Two processes interact in the formation of terms: the generation of terms and the consolidation of a new term in the relevant professional language, or in common vocabulary. The basic processes of changing lexical items content are terminologisation, determinologisation and transterminologisation. Terminologisation occurs when the meaning of a common word is specificated, determinologisation – the meaning of a term is simplified, transterminologisation – the term is transferred to another science. The change of meaning in this case is determined by associative-metaphorical transformation of specific word-term semantics. The process of metaphorization takes an active part in these processes, there is a complete or partial rethinking of the original meaning, which is influenced the connotative color and expressive nature of lexical items. It has been found out that the metaphorical nomination is the basis of synonymic meanings development, the occurrence of new word meanings and lexical-semantic variations, the creation of polysemy, the development of terminological systems.

Key words: term, terminology, terminology systems, professional language.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку науки і техніки характеризується прискоренням темпів її модернізації, розробкою принципово нових технологій та технічних засобів. Ці процеси відбуваються одночасно у всіх сферах й супроводжуються значною уніфікацією техніки й технологій у різних країнах завдяки широкому обміну технічними досягненнями та інформацією. Різні мовні засоби, що забезпечують обмін інформацією, не є рівноцінними за своєю значущістю в обслуговуванні процесу спілкування спеціалістів. Найбільший змістовний потенціал має фахова мова, що визначає актуальність дослідження її проблем.

Аналіз досліджень. Окремі аспекти проблем фахових мов досліджені у працях Б. М. Гриньова, Р. І. Дудка, Б. М. Головіна, Т. Р. Кияка, В. М. Лейчика, Т. С. Пристайко.

Мета статті – дослідити основні передумови формування терміносистем та джерела формування нових термінів.

Поставлена мета передбачає **розв’язання таких завдань:**

1) проаналізувати наявні дефініції понять «фахова мова», «термін», «термінологія», «терміносистема»;

2) дослідити основні передумови формування терміносистем;

3) визначити джерела формування нових термінів.

Виклад основного матеріалу. Дослідження фахових мов важливе, оскільки без мови не є можливим існування самої науки. Лінгвісти подають різні дефініції терміна «фахова мова». Так, відомий німецький лінгвіст Л. Гоффман вважає, що поняття «фахова мова» – це сукупність усіх мовних засобів, які використовують у конкретній сфері науки, щоб забезпечити взаєморозуміння

комунікантів, які працюють у галузі (Новодранова, 2000: 63). Лексема «фахова мова» – це також варіант загальнонавчаної мови, який слугує основою пізнання та визначення фахових об’єктів їх дослідження та розуміння, а також для специфічних потреб фаху (Дудок, 2009: 174). Функціонування поняття фахової мови забезпечує винятково чітко встановлена термінологія (Кияк, 1989: 3).

У лінгвістиці розрізняють три концепції фахових мов, які стали підґрунтям для дослідження. Перша традиційно розглядає фахову мову як систему мовних знаків. Друга спрямована на фаховий текст і на його концептуальні зв’язки. Головними поняттями третьої концепції є продуцент та реципієнт фахової комунікації. Отже, фахові мови містять не лише специфічні терміносистеми, а й різну організацію текстової та мовної структури, особливо деякі рівні абстрагування (Дудок, 2009: 175).

Слово «термін» походить від латинського слова „terminus”, що в перекладі має значення «межа, кордон». Так, саме слово «термін» уміщує в собі ідею чогось визначеного, що має чіткі межі. У сучасній лінгвістичній літературі існує багато різноманітних визначень цього поняття. Автори визначення терміна підкреслюють ту або іншу якість, низку якостей (параметрів терміна), які вважають найбільш суттєвими. Аналіз змісту визначень терміна дозволив визначити його основні лінгвістичні характеристики: 1) має тенденцію до однозначності; 2) є точним та йому не є властивими емоційна, експресивна та модальна функції; 3) є стилістично нейтральним, але лише у визначеній фаховій мові або тексті, що розрахований на спеціалістів певної галузі науки чи техніки; 4) має дефініцію; 5) є системним.

Сукупність термінів, одиниць спеціальної номінації певної сфери діяльності, ізоморфна

системі її понять, яка обслуговує її комунікативні потреби, утворює термінологію. Терміносистему визначають як термінологію, у якій експліцитно представлені її системні властивості (Авербух, 2004: 131). Терміносистема має дві суттєві особливості: 1) структурованість, системність (це означає, що кожен термін логічно та асоціативно пов'язаний з іншими структурними одиницями); 2) повноту, яка виражається наповненістю всіх місць у системі понять. Системність уважають генетичною властивістю термінів, яка виявляється в здатності брати участь у складних таксономічних побудовах, залучаючи до своїх класифікаційних структур набір логічно зумовлених зв'язків, утворюючи множинність, не зовсім властиву загальноновживаній лексиці. Але самі ці «побудови» – наслідок інтелектуальних зусиль окремих учених або колективів, тому питання про природність термінологічної системності залишається суперечливим. (Татаринов, 2006: 279). Системи термінів створюються для певного дослідницького завдання. Вони свідомо регульовані, тому є керованими (Даниленко, 1977: 79). Отже, термін належить до загальної лексичної системи мови лише завдяки конкретній термінологічній системі.

Для створення кращих умов ефективного засвоєння та розвитку знань, термінуються найбільш цінні в системі наукових галузей поняття, що з'явилися у процесі розвитку теоретичних уявлень про світ, які є об'єктивно необхідними для наукової діяльності. Виходячи з того, що в процесах наукового пізнання створюються структури інформації, найважливіші з яких об'єктивуються в актах номінації, то початковим етапом термінологічної номінації має бути створення ментальних репрезентацій, які визначають значення одиниць, які використовуються для їх фіксації у мові.

Формування будь-якої терміносистеми зумовлене двома основними передумовами (Ивина, 2003: 21):

1) екстралінгвістичними, які зумовлені потребою в лінгвістичному номінуванні поняття певної сфери знань або діяльності, а також потребою деталізації та ускладнення понять фундаментальних сфер науки, які перенесені на основу прикладних терміносистем. Екстралінгвістичні передумови відображають необхідність присвоєння імен новим реаліям, явищам, концептам, що виокремилися у картині світу;

2) лінгвістичними, які пов'язані з різноманітним понятійним відношень, що передаються термінологічними сполученнями, а також із можливістю поєднання понятійно різних компонентів. Серед лінгвістичних стимулів утворення нових

слів найважливішим є тяжіння до мовної економії та семантичної регулярності.

Основним джерелом формування нових наукових термінів є:

– наявні логіко-філософські та математичні терміносистеми;

– термінології нових сфер знань та діяльності людини;

– загальноновживана лексика (Даниленко, 1997: 38; Вежбицкая, 1996: 26).

На думку Л. М. Алексеєвої, для утворення термінів повинні використовуватись такі мовні засоби, які, з одного боку, забезпечують певну семантичну відповідність наукової дефініції, а з іншого – надають їм більшу (ніж у звичайних термінів) узагальненість (Алексеева, 1998: 76). С. Д. Шелов стверджує, що термін спеціальної сфери знань повинен не тільки щось позначати, а й брати участь у «прирощуванні» знання, на відміну від звичайного слова, для якого характерним є домінування номінативної функції (Шелов, 1984: 26).

Відповідно, утворення спеціальних термінів базується на певних закономірностях:

1) у кожній сфері знань обирають ті, які здатні найкраще відобразити сутність об'єкта або явища, що вони позначають;

2) формування будь-якої термінології відбувається у тісному зв'язку з розвитком відповідної сфери знань: чим складнішою є предметна сфера, тим більш складні мовні засоби потрібні для номінації нових предметів та явищ (Герд, 1986: 116).

Потрібно враховувати ще й те, що у формуванні термінів взаємодіють два процеси: термінопородження та закріплення нового терміна у відповідній підмові та, можливо, у загальноновживаній лексиці.

Для термінології, що формується, більше значення має перший процес, тобто термінопородження, тоді як у другому процесі першочерговим є закріплення терміна. Залежно від накопичення та уточнення знань про об'єкт термін, зберігаючи мовну форму, може номінувати вже дещо модифікований концепт.

У період становлення окремої термінологічної системи спостерігається процес термінологізації загальноновживаних слів. Вивчення механізму перетворення загальноновживаного слова в термін – наукове завдання, вирішення якого вможливує дослідження процесів, що відбуваються в семантичній структурі слова. Важливим є аналіз формування термінологічного значення, що є складним процесом, який стосується не лише семантики, а й системних зв'язків лексичної

одиниці, її парадигматичних і синтагматичних властивостей. Процес термінологізації відіграє помітну й важливу роль у формуванні нових термінів: нові поняття стають результатом метафоричного переосмислення раніше опанованих сторін когнітивної діяльності людини. Метафора завдяки своїй образності наділяє поняття живою формою, робить його доступним для сприйняття. У процесі термінотворення метафора вказує на схожість і виконує функцію перекодування природного знака в мовний (Мишланова, 1998: 46). Метафоричні терміни – важливе джерело поповнення складу термінології, що значно полегшує процес перекодування, оскільки: 1) терміни як номінативні одиниці підлягають певним фонетичним, морфологічним, синтаксичним правилам, мають ті самі граматичні категорії (варто зазначити, що терміни мають здатність до втрати окремих категорій, таких як функціонування назв істот як неістот у терміносистемі, вживання певних понять лише у формі множини, тому що вони позначають множинні поняття в термінології); 2) терміни, як і загальнонавчани слова, виконують провідну номінативну функцію, позначають, називають поняття, які відображають явища об'єктивної дійсності; 3) терміни перебувають у тісному зв'язку із загальнонавчаними словами, збагачуючи при цьому лексичну систему мови.

Акт метафоричної номінативної творчості лежить в основі розвитку синонімічних засобів, появи нових значень і варіацій, створення полісемії, розвитку термінологічних систем. Будь-яке слово, незважаючи на частиномовну належність, може набути термінологічних функцій і стати терміном.

Якщо перехід загальних лексичних одиниць до спеціальних здійснюється за допомогою певного мовленнєвого акту, насамперед шляхом обмеження лексико-семантичного поля, то протилежний перехід такого акту не потребує. Рушійна сила процесу детермінологізації – функціональна переорієнтація, що відбувається шляхом перетворення семантичної структури слова, спрощення поняття, що називається терміном.

Хоча проблемою детермінологізації займалося багато вчених, дотепер дослідники не можуть дійти єдиного висновку про те, яку лексику включити до детермінологізованої. Так, детермінологізованим вважається слово, вжите в переносному значенні (Капаназе, 1974: 107); детермінологізованим є слово чи словосполучення, що вийшло з одного термінополя й увійшло до іншого (Суперанская, 1989: 114); про детермінологізацію можна говорити в тому випадку, коли реалія, яку номінує

термін, перетворюється на побутовий або який-небудь інший різновид загальнонародної мови (Д'яков, 200: 210–212); детермінологізованою можна вважати лексику, яка вийшла за межі терміносистеми і функціонує в загальнолітературній мові (Панько, 1994: 111).

Дослідники зараховують до детермінологізації процеси поступової узуалізації термінологічного значення (так звана «функціональна детермінологізація»), появу різних нових значень і, відповідно, нових утворень на основі фахової одиниці (семантична детермінологізація) (Думитру, 2008: 8).

Під час детермінологізації слово проходить декілька етапів. На першому (фундаментальному) етапі слово тільки частково втрачає свій термінологічний характер (Непийвода, 1997: 88), виходячи за межі вузьконаукової системи свого існування. При цьому поняття, позначуване цим терміном, залишається тим самим, але порушується однозначна відповідність між власне терміном та його дефініцією. Наступний етап детермінологізації передбачає оформлення терміна як загальнонавчаного слова літературної мови і його фіксацію у словниках у цій новій якості. При цьому термінологічне значення зводиться до мінімуму, за частотністю вживання на перший план виходить вторинна номінація. Уже на третьому етапі остаточно детермінологізований термін набуває стилістичного потенціалу і може використовуватися як основа подальшої семантичної деривації в мові.

Виокремлюють три стадії переносно-образного вживання: образне переосмислення (метафора), переносне вживання (частотна метафора) та переносне значення (пов'язане з детермінологізацією слова) (Капаназе, 1974: 107), що підкреслює поступовий перехід від трансформації слова до зміни його семантики, яка зумовлена як зовнішніми, так і внутрішніми мовними факторами.

Під транстермінологізацією розуміють перенесення готового терміна з однієї галузевої сфери в іншу з повним або частковим його переосмисленням. Переосмислення значення в цьому разі зумовлене асоціативно-метафоричним перетворенням семантики конкретного слова-терміна (Володина, 2000: 79). Формування нового значення відбувається в результаті семантичного стягання, що зумовлене соціальною потребою відповідного поняття і тенденцією до економії мовних засобів (екстралінгвістичними та лінгвістичними чинниками).

Типовими процесами зміни обсягу значення лексичних одиниць є термінологізація, детер-

мінологізація та транстермінологізація, а саме: у процесі термінологізації загальноживаного слова відбувається конкретизація його значення, детермінологізації – його симпліфікація, транстермінологізації – перенесення готового терміна. Переосмислення значення в цьому разі зумовлене асоціативно-метафоричним перетворенням семантики конкретного слова-терміна. У цих процесах активну участь бере метафоризація, відбувається повне або часткове переосмислення вихідного значення, що впливає на конотативну забарвленість та експресивний характер лексем.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що формування будь-якої терміносистеми зумовлене двома основними

передумовами (екстралінгвістичними та лінгвістичними). Основним джерелом формування нових термінів є наявні логіко-філософські та математичні терміносистеми, термінології нових сфер знань та діяльності людини, а також загальноживана лексика. Під час вивчення структури терміносистеми виокремлення її основних концептів дає можливість скласти уявлення про організацію конкретної терміносистеми, а також з'ясувати ієрархію її елементів. Залучення методів когнітивного аналізу до вивчення терміносистеми з точки зору конкретних моделей уможливило поглиблене проникнення у процеси формування і термінів, і терміносистем.

Перспектива подальшого дослідження полягає у вивченні когнітивної основи терміносистем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Новодранова В. Ф. Когнитивный подход к изучению терминологии: сб. науч. роб. Москва : ВНИИКИ, 2000. Вып. 2. С. 68–70.
2. Дудок Р. І. Проблема значення та смислу терміна в гуманітарних науках: монографія. Львів : ЛНУ ім. І. Я. Франка, 2009. 358 с.
3. Кияк Т. Р. Лингвистические аспекты терминоведения : учеб. пособ. Киев : УМК ВО, 1989. 104 с.
4. Авербух К. Я. Общая теория термина. Иваново : Ивановский гос. ун-т, 2004. 252 с.
5. Татаринов В. А. Общее терминоведение: энциклопедический словарь. Москва : Московский Лицей, 2006. 528 с.
6. Даниленко В. П. Русская терминология: опыт лингвистического описания. Москва : Наука, 1977. 157 с.
7. Ивина Л. В. Лингво-когнитивные основы анализа отраслевых терминосистем (на примере англоязычной терминологии венчурного финансирования) : учеб.-метод. пособ. Москва : Академ. проект, 2003. 304 с.
8. Даниленко В. П. Терминология современного языка науки. Владивосток, 1987. С. 61–66.
9. Вежбицкая А. Язык, культура, познание. Москва : Русские словари. 1996. 416 с.
10. Алексеева Л. М. Проблемы термина и терминообразования : учеб. пособ. по спецкурсу. Пермь : Изд-во ПТУ, 1998. 120 с.
11. Шелов С. Д. Терминология, профессиональная лексика и профессионализмы (к проблеме классификации специальной лексики). *Вопросы языкознания*. 1984. № 5. С. 76–77.
12. Герд А. С. Логико-понятийное моделирование терминосистем. Отраслевая терминология и ее структурно-типологическое описание : межвуз. сб. науч. тр. Воронеж. 1988. С. 114–123.
13. Мишланова С. Л. Метафора в поле термина (на материале медицинских текстов). Пермь : Изд-во Перм. ун-та, 1998. С. 41–48.
14. Капанадзе Л. А. Взаимодействие терминологической и общеупотребительной лексики. *Развитие лексики современного русского языка*. Москва : Наука, 1974. С. 99.
15. Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. Общая терминология. *Вопросы теории*. Москва : Наука, 1989. 246 с.
16. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основы термінотворення : семантичні та соціолінгвальні аспекти. Київ : Видав. дім „КМ Academia”, 2000. 216 с.
17. Панько І. І., Кочан І. М., Кочан Г. П. Українське термінознавство. Львів. Вид-во «Світ», 1994. 216 с.
18. Думитру Э. Особенности развития и современное состояние русской геоморфологической терминологии : автореф. дис. ... канд. филолог. наук спец. 10.02.01 «Русский язык». Москва, 2008. 24 с.
19. Непийвода Н. Ф. Мова української наукової технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект) : монографія. Київ : МФА, 1997. 288 с.
20. Володина М. Н. Когнитивно-информационная природа термина (на материале терминологии средств массовой коммуникации). Москва : Изд-во МГУ, 2000. 128 с.

REFERENCES

1. Novodranova V. F. Kognitivny`j podkhod k izucheniyu terminologii [A cognitive approach to learning terminology: collection of studies] : zb. nauch. rob. Moskva. VNIKI, 2000. Vy`p. 2. S. 68–70. [in Russian].
2. Dudok R. I. Problema znachennia ta smyslu termina v humanitarnykh naukakh [The problem of meaning and significance of the term in the humanities: monograph] : monohrafiia. Lviv. LNU im. I. Ya. Franka, 2009. 358 s. [in Ukrainian].
3. Kiyak T. R. Lingvisticheskie aspekty terminovedeniya [Linguistic aspects of terminology]. Recommendations. Kiyiv. UMK VO, 1989. 104 s. [in Russian].
4. Averbukh K. Ya. Obshhaya teoriya termina. [General theory of the term: manual]. Ivanovo. Ivanovskij gos. un-t, 2004. 252 s. [in Russian].

5. Tatarinov V. A. Obshee terminovedenie [General terminology: dictionary] : e`nciklopedicheskij slovar`. Moskva. Moskovskij Liczej, 2006. 528 s. [in Russian].
6. Danilenko V. P. Russkaya terminologiya: opy`t lingvisticheskogo opisaniya. [Russian terminology: the experience of linguistic description: manual]. Moskva : Nauka, 1977. 157 s. [in Russian].
7. Ivina L. V. Lingvo-kognitivny`e osnovy` analiza otraslevy`kh terminosistem (na primere angloyazy`chnoj terminologii venchurnogo finansirovaniya) [Linguistic and cognitive foundations of the analysis of industry terminology systems (on the example of the English-language terminology of venture financing)]. Recommendations. Moskva : Akadem. proekt, 2003. 304 s. [in Russian].
8. Danilenko V. P. Terminologiya sovremennogo yazy`ka nauki. [Terminology of the modern science language: manual]. Vladivostok, 1987. С. 61–66. [in Russian].
9. Vezhbiczkaya A. Yazy`k, kul`tura, poznanie. [Language, culture, knowledge: manual]. Moskva. Russkie slovari. 1996. 416 s. [in Russian].
10. Alekseeva L. M. Problemy` termina i terminoobrazovaniya [Problems of term and term formation]. Recommendations. Perm` : Izd-vo PTU, 1998. 120 s. [in Russian].
11. Shelov S. D. Terminologiya, professional`naya leksika i professionalizmy` (k probleme klassifikacii special`noj leksiki). [Terminology, professional vocabulary and industry words (on the problem of classification of special vocabulary) : collection of studies]. Voprosy` yazy`koznaniya. 1984. № 5. S. 76–77. [in Russian].
12. Gerd A. S. Logiko-ponyatijnoe modelirovanie terminosistem. Otraselevaya terminologiya i ee strukturno-tipologicheskoe opisanie [Logical-conceptual modeling of terminological systems: collection of studies] : mezhvuz: sb. nauch. tr. Voronezh. 1988. S. 114–123. [in Russian].
13. Mishlanova S. L. Metafora v pole termina (na materiale mediczinskih tekstov). [Metaphor in the term field (based on medical texts): manual]. Perm`. Izd-vo Perm. un-ta, 1998. S. 41–48. [in Russian].
14. Kapanadze L. A. Vzaimodejstvie terminologicheskoy i obshheupotrebitel`noj leksiki. Razvitie leksiki sovremennogo russkogo yazy`ka. [Interaction of terminological and common vocabulary: manual]. Moskva : Nauka, 1974. S. 99. [in Russian].
15. A. V. Superanskaya, N. V. Podol`skaya, N. V. Vasil`eva. Obshhaya terminologiya. Voprosy` teorii. [General terminology: Questions of theory: manual]. Moskva : Nauka, 1989. 246 s. [in Russian].
16. A. S. Diakov, T. R. Kyiak, Z. B. Kudelko. Osnovy terminotvorennia : semantychni ta sotsiolinhvalni aspekty. [Fundamentals of term formation: semantic and sociolinguistic aspects: manual]. Kyiv. Vydav. dim „KM Asademia”, 2000. 216 c. [in Ukrainian].
17. I. I. Panko, I. M. Kochan, H. P. Kochan. Ukrainske terminoznavstvo. [Ukrainian terminology: manual]. Lviv. Vyd-vo „Svit”, 1994. 216 s. [in Ukrainian].
18. Dumitru E`. Osobennosti razvitiya i sovremennoe sostoyanie russkoj geomorfologicheskoy terminologii [Development features and current state of Russian geomorphological terminology: abstract of a thesis]: avtoref. dis. ... kand. filolog. nauk specz. 10.02.01 „Russkij yazy`k”. Moskva, 2008. 24 s. [in Russian].
19. Nepyivoda N. F. Mova ukraïnskoi naukovoï tekhnichnoi literatury (funktsionalno-stylistychnyi aspekt) [Language of Ukrainian scientific and technical literature (functional and stylistic aspect): monograph] : monohrafiia. Kyiv : MFA, 1997. 288 s. [in Ukrainian].
20. Volodina M. N. Kognitivno-informacionnaya priroda termina (na materiale terminologii sredstv massovoj kommunikacii). [Cognitive-informational nature of the term (based on the terminology of mass communication): manual]. Moskva : Izd-vo MGU, 2000. 128 s. [in Russian].